

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglaš po ceniku in dogovora, davke posebe. Pošt. tek. rač. 11.153. Telefon 3113

Stanovske zbornice

Prejšnji mesec je bila objavljena uredba o kmetijskih zbornicah. — Kaj je s prosvetno zbornico?

Sedanja ločitev prosvetno-vzgojnih činiteljev nas ne zadovoljuje. Ne ustreza niti duhu časa niti zahtevam v posameznih strokah. Premalo je kontakta med posameznimi kategorijami prosvetnih delavcev.

Nad nami visi Damoklejev meč. § 76. točka 11. zakona o uradnikih, ki pravi, da je potrebno za vsako sporazumno akcijo raznih združenj odobrenje pristojnega ministrstva.

Slovensko učiteljstvo je o nedostatkih razpravljalo že na mnogih skupščinah. Največ kvare trpi narodno šolstvo in učiteljstvo, ker smo podrejeni političnim upravam. Na V. redni skupščini JUU sekcije za dravsko banovino, ki je bila v Ljubljani dne 11. in 12. julija 1935., so sprejeli opolnomočeni delegati naslednji sklep:

Za ločitev prosvete od politične uprave.

Šolstvo je temelj vsega narodnega kulturnega razvoja. Razvijati se more le pod strokovnim vodstvom. Zato naj se loči šolstvo od politične uprave. Vse šolstvo po banovinah naj bo podrejeno banovinskim prosvetnim direktorijem, odvisnim le od ministrstva prosvete, a na srezih naj bi bili administrativni prosvetni inspektorati podrejeni prosvetnim direktorijem. V tem smislu naj se reorganizira tudi šolski nadzor.

Tako resolucija, sprejeta pred leti.

Čas pa se vrti neugnano in življenje se kaže v vedno novih lučih. Ljudje se združujejo po stanovih. V naši državi imamo že več stanov organiziranih tudi v javnih telesih, nazvanih zbornicah. Lastne zbornice imajo: ročni delavci, zdravniki, notarji, trgovci, obrtniki in industrijalci. Prejšnji mesec pa je bila objavljena v Službenih novinah (z datumom 1. marca 1937.) tudi uredba o kmetijskih zbornicah, ki bodo že v bližnji prihodnosti stopile v življenje.

Če dobivajo svoje zbornice drugi stano- vi, jo potrebujejo gotovo tudi jugoslovanski vzgojni in prosvetni delavci.

Vprašanje, ki ga načenujemo v tem članku, ni novo. Kdor je pazno zasledoval pisanje »Narodne prosvete«, glavnega glasila JUU, je zasledil že leta 1929. predlog iz učiteljskih vrst, naj se osnuje za vso našo krajevno prosvetna zbornica.

V poslednjem času so si osvojili naše zahteve tudi ostale skupine narodnih vzgojiteljev: srednješolski profesorji in meščansko-šolski učitelji. Zdaj, ko so se priključili naši akciji tudi oni, s katerimi smo se skupen nastop vseh kategorij uslužbencev prosvetnega ministrstva žel skorajšen uspeh.

Kdo naj bi bil včlanjen v prosvetno zbornico?

Na tako vprašanje je prav enostavno odgovoriti. Vsi, ki delujejo na vzgojnem in prosvetnem polju v naši državi; to je: otroške vrtarice, učiteljstvo narodnih in meščanskih šol, srednješolski, pa tudi univerzitetni profesorji. Ta krog bi se razširil še s profesorji raznih akademij ter strokovnih šol.

Razlogi za ustanovitev prosvetne zbornice.

Naša narodna prosveta je še v povojih. Borimo se še z začetničeskimi težavami. Nima- mo še potrebnih učnih knjig. Nima- mo še preizkušenih učnih načrtov, ki bi zadovoljili vse stopnje in kategorije naših šol. Med posameznimi šolskimi kategorijami je premalo skupnosti. Med učnimi načrti osnovne in višje narodne šole so vrzeli, ki nikakor niso v korist smotrenemu napredku našega šolstva. Skratka: poleg navedenih vprašanj bo potrebno razčistiti še mnogo drugih perečih zadev, ki se bodo dale odstraniti ali premo- stiti le v skladu z vsemi poklicnimi činitelji od najnižje pa do najvišje stopnje.

Zasledujemo le zborovanja naših sreskih društev, pa zborovanja meščanskošolskih učiteljev in zbere Jugoslovanskega profsorskega društva. Obilico praktičnih nasvetov predla- gajo na svojih sestankih. Vsem tem organi- zacijam pa manjka avtoritete, da bi spravili zahteve za izboljšanje našega šolstva v stvar- no življenje. Prosvetna zbornica, kjer bi de- lale ramo ob ramenu predstavniki posamez- nih kategorij, pa bi imela zadostno moč, po- trebno avtoriteto in tudi sredstva, da bi iz- vedla vse ono, kar si naši šolski reformatorji že za napredek naše narodne kulture.

Dejstvo, da vse dosedanje stanovske zbornice — zdravniška, advokatska, delav- ske zbornice, zbornice TOI in ostale delujejo tako, kakor si članstvo želi, je zadosten do- kaz, da smemo tudi od prosvetne zbornice pričakovati uspehe v korist šolstva in šolni- kov.

Podobne prosvetne ustanove imajo že po vseh naprednih kulturnih državah. Naj v potrdilo navedem le šolski sinod v najbolj

demokratični evropski državi, v Švici. V švi- carskem šolskem sinodu so organizirani prav vsi vzgojni činitelji od otroške vrtarice pa do samega prosvetnega ministra.

V času, ko se tako odločno poudarja važ- nost posameznih stanov, naj dokažejo tudi

Važne določbe finančnega zakona za I. 1937./38.

Iz § 33. finančnega zakona za I. 1937./38. posnemamo sledeče važne določbe:

Učiteljstvo narodnih, meščanskih, sred- njih in strokovnih šol kakor tudi šolski nad- zorniki se smejo dodeljevati v druge šole, v ministrstvo prosvete, ministrstvo za telesno vzgojo naroda, banskim upravam, sreskim načelstvom za prosvetni referat in mestnim šolskim nadzornikom; nadalje se smejo do- deljevati kot prosvetni referenti, delegati, lektorji in učitelji v tujini, kakor tudi v kul- turno prosvetna društva, ki imajo svoje šole ali internate. Ta dodeljevanja smejo biti daljša od treh mesecev izuzetno od § 80. ur. zakona. Tako dodeljeni uslužbenici nimajo pravice na dnevnice po predpisi uredbe o povrnitvi potnih in selitvenih stroškov drž. uslužbenecem, razen ako se jim ta pravica prizna s posebnim odlokom o dodelitvi v pri- meru dodelitve do treh mesecev. S tem se ne morejo povečati odobreni proračunski kren- diti.

Šolski nadzorniki, dodeljeni po tem pa- ragrafu, nimajo pravice na nadzorniško do- klado iz § 93. uradn. zakona.

Dodeljevanje se sme vršiti pri učiteljstvu narodnih šol samo v kraju službovanja. Od tega so izzeti oni učitelji narodnih šol, ki so dodeljeni v inozemstvo.

Učitelji narodnih šol, dodeljeni ministr- stvu prosvete, imajo pravico na stanarino iz državnega proračuna ministrstva prosvete, a oni, ki so dodeljeni banskim upravam, bodo prejeli stanarino iz banovinskega prora- čuna dotične banovine.

Učitelji narodnih šol, ki so dodeljeni meščanskim šolam, sreskim načelstvom za prosvetni referat in mestnim šolskim nadzor- nikom, obdržijo pravico na stanarino iz pro-

Učiteljski pevski zbor na poti

V starodavnem Nišu.

Teško smo se poslovili od junaških Su- madincev in svojih rojakov, ki so nas prav tako številno spremili na kolodvor, kakor so nas sprejeli, in se po tovariškem stisku rok odpeljali v Niš — novim tovarišem nasproti. Resnično lahko rečemo — tovarišem, kajti sredi prijernih spominov na Kragujevac in sredi najboljšega razpoloženja ob pogledih na lepo dolino velike Morave, po kateri je brzel naš vlak, nas je pozdravil tovariš Du- šan Vitorović, ki nam je prinesel program našega bivanja v Nišu. To delo je prihranilo našim članom mnogo časa za ogled velikega mesta.

Teško je opisati sprejem! Tovariši z ju- ga so sprejemali svoje tovariše s severa, sprejemali so jih z zavestjo, da prihajajo v njih sredo tudi ljudje, ki spoštujejo skupne narode svetinj. To čustvo je dalo spreje- mu svečano obležje. Godba in izlivi čustvenih besed! V imenu mesta nas je pozdravil Drago Živković, načelnik prosvetnega oddel- ka Dragutin Pavlovič in imenu gospoda bana, itd., itd. Pozdravljal nas je narod: meščani, gimnazijci, šolska mladina in drugi. Pozdrav- ljalo nas je topla sonce, ki je prijetno obse- valo stari del mesta, skozi katero smo se od- peljali v moderen okraj, kjer stoji tudi učiteljski dom. V lepi stavbi, ki ima veliko dvo- rano, se je zvečer vršil koncert ob udeležbi podbana Branka Pastoroviča, vladike dr. Jo- vana Iljica, mnogih drugih odličnikov in veli- kem številu meščanstva. Slovenska pesem je vžigala, odpirala je srca, duše so se zbližale, stanovska in narodna zavest potrjajila!

Drugi dan (22. marec) smo uporabili za ogled mesta. Niš je radi svoje lege trpel v vseh zgodovinskih razdobjih, mnogo vojakov je romalo skozi in mnogo krvi se je prelilo zanj. To dokazujejo številne izkopenine v v okolici, to dokazujejo spomeniki. Največ stoji dokazov krutih borb za osvobodjenje. Čele-kula, stolp mrtvaških glav iz časa prve- ga srbskega upora l. 1809., meri še sedaj pet metrov višine. Stari del mesta je en sam spome- nik iz turškega robstva. Stoletne borbe so vklesale v ljudi neko posebno življenjsko borbenost, ki prehaja od roda na rod in kar se pozna tudi na naših tamošnjih tovariših. Ponoš in iskrenost jih dičila v najvišji meri, to se je videlo pri skrbnih pripravah za naš koncert, ki sta ga organizirala sekcija in sre- sko društvo v Nišu.

Niške banje nam seveda niso pozabili pokazati. Ob progi, po kateri smo se l. 1935.

jugoslovanski vzgojni in prosvetni činitelji, to je šolniki vseh kategorij, da se zavedajo važnosti lastne prosvetne zbornice.

V zahtevo za doseg prosvetne zbornice naj gre odslej naša složna pot!

Jože Župančič.

VSEBINA:

Stanovske zbornice.

Važne določbe finančnega zakona za I. 1937./38.

Učiteljski pevski zbor na poti.

† Josip Lapajne.

Anketa o vajiškem vprašanju.

Učiteljski pokret: Sestanek učiteljskega pokreta v Ptuju.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učitelj- stvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Sta- novska organizacija. — Novosti na knji- žnem trgu.

največ blago, platno in milo in po agilnih to- variših sreskega društva, ki so nam pripra- vili tako topel sprejem. Godba, Sokoli s pra- porom, gasilci v krojih, pevka društva s pra- porom in različne druge organizacije, so nas sprejeli nad vse slavnostno. Po toplih bese- dah predsednika občine D. Putnikovića se je slovenski zbor v spremstvu odličnikov z godbo na čelu odpravil v z zastavami okra- šeno mesto. Tu smo spoznali, kaj lahko na- pravi pridna roka tovariša Mitića.

Koncert v novem hotelu »Kostič« se je vršil kar pri pogrnenih mizah, kakor je po teh krajih običajna navada. Poslušalstvo in- dustrijskega mesta je glasno nagralo vsako pesem, ki jim je odkrivala slovensko dušo. Po koncertu banket in govori! Industrijalec Bo- ra Popović je v imenu pevkega društva »Bi- nički« poklonil UPZ krasno diplomu častne- ga članstva. Seveda je na vse govore odgo- voril, kakor povsod, naš »feldmaršal« Drago Supančič.

23. marca popoldne smo prestopili prag južne Srbije, dežele gorja in tuge ter dežele junakov, ki so se največ borili za našo osvob- oditev. Tu je poteklo največ svete krvi, tu je narod največ trpel. Vendar se že danes poznajo sadovi pridnih rok in velike žilavo- sti naših bratov. Na pobočjih hribov se beli- jo vase s lepimi šolskimi poslopji, polja so lepo obdelana in kraj vasi rajajo »mladenci« (novoporočenci), ki jih ta dan sorodniki ob- darujejo.

Na pragu Orienta.

Prvi veliki kraj južne Srbije, v katerem smo se ustavili, je bilo mesto Kumanovo. Po prirčnih pozdravih smo z vojaško godbo na čelu in v spremstvu naroda odkorakali proti mestu samemu. Najprej smo prišli v popolnoma turški del, kjer smo videli tudi nizko turško šolo. Otroci s fesi in raztrgani- mi hlačami so tekali radovedno za nami, sta- ri Turki so nas gledali od daleč. Gostitelji so nas peljali na skromne grobove kumanov- skih junakov; na kraj, kjer spe oni, ki so dali življenje za osvoboditev vseh nas, Kumanovo je naš Jeruzalem! Kumanovo je naša Mekka! Tako je govoril prota Stanko po žalnem obre- du ob skromnem spomeniku, ki se dviga sre- di teh svetih grobov, okrašen s palmo miru največjega borca Jugoslavije in tudi največje žrtve, ki je padla za mir — s palmo kralja Aleksandra. Tu smo slovenski učitelji in učiteljice s sveto pobožnostjo zmolili kratko mo- litev in se poklonili pokojnikom, tu smo združili dva sveta spomenika, ki sta nas vo- dila po tej dolgi poti: spomin Emila Adami- ča, ki je te junake opeval in pisal pred 25. le- ti tako zanimiva poročila za slovenske časo- pise v Trstu, s spominom herojev. Zapeli smo »Hribi se beli so...«

V spomin na obisk slovenskih tovarišev in tovarišice je društvo za Skoplje takoj po poklonitvi priredilo v veliki šoli svečano se- jo, kateri so prisostvovali predstavniki vseh vojaških, posvetnih in cerkvenih organizacij, kakor tudi vseh drugih prosvetnih, kulturnih in humanitarnih društev. Bratstvo in sloga, refreni vseh govorov!

Zvečer, v nabitom polni dvorani Sokolske- ga doma, ki stoji kakor budni čuvar nad mes- tom, koncert. Podpredsednik sreskega dru- štva tov. Miloslavjevič in tajnik tov. Jočić sta morala dobro zavhati rokave, da sta vse tako lepo organizirala in napolnila dvorano ter tako najlepše počastila svoje slovenske tovariše. Z lahkoto je šla pesem iz prsi, z lahkoto po veliki dvorani.

Banket, pa kako imeniten. Godba in go- vorji! Najmarkantnejši je bil tov. nadzornik Jovo Stefanović, ki je označil našo pot kot važen nacionalen moment. Baš tu, v Kumanov- em, ki je največja svetinja Jugoslovana, so se združili bratje s severa z brati z juga z mislimi na večno skupnost. 60 učiteljev iz Slovenije bo pripovedovalo svoji deci v 60 krajih o južnih bratih, a oni o severnih bra- tih, ki jim je ravno tako sveta vsaka ped

V jugoslovanskem Manchesteru.

Iz niške doline smo zavili v leskovsko kotlino, ki je znana po svoji rodovitnosti, po konoplji, ki zraste tu do 3 in pol metra viso- ko, po 35 tovarnah, izmed katerih izdeluje